

Nr 668

Av herr **Hagberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m.*

Det råder enighet mellan oss och regeringen om att tillräckliga skatter måste tas ut för att driva en progressiv politik till gagn för arbetare, tjänstemän, småjordbrukare och andra småföretagare liksom för övriga arbetande folkgrupper.

Däremot har vi en annan uppfattning än regeringen och de borgerliga partierna beträffande fördelningen av skattebördan på olika grupper i samhället. I enlighet med kommunistiska partiets allmänna strävanden förfäktar vi en *demokratisk skattepolitik*, vilket innebär att skatterna över hela linjen skall fördelas efter bärkraft. Endast ett progressivt skattesystem, där skatten uttas med högre procent vid högre skattepliktiga tillgångar, motsvarar detta krav.

Vårt nuvarande skattesystem är från denna utgångspunkt icke i sin helhet godtagbart, eftersom endast den statliga skatten är progressiv. Kommunalskatten är proportionell och drabbar därmed de små inkomsttagarna med samma procental som de stora inkomsterna.

Ännu mera odemokratiska är indirekta skatter, som för närvarande i form av punktskatter och andra avgifter ger staten nära hälften av dess samlade skatteinkomster. Indirekta skatter, som tas ut genom prishöjningar, har en klar tendens att drabba regressivt, d. v. s. att ta en större procent av den mindre inkomsten än av den stora. 1949 års skatteutredning, som framlade sitt betänkande 1951, framhöll också såsom "fortfarande alldeles klart, att de indirekta skatter, som för närvarande uttagas i vårt land, taga en procentuellt större andel av de lägre än av de högre inkomsterna..." Detta uttalande citeras av de sakkunniga beträffande den statliga indirekta beskattningen, vilka framlade sitt betänkande 1957 och som "i huvudsak" ansluter sig till den tidigare utredningens ställningstagande på denna punkt.

Liksom nämnda utredningskommittéer prövar emellertid finansminister Sträng i sin proposition också en argumentation efter linjen, att dessa för de mindre inkomsttagarna ogynnsamma verkningar av de indirekta skatterna hörde mera till "ett äldre samhälle" och att de nu skulle ha försvunnit, bl. a. genom sociala förmåner, som kommer de lägre inkomstklasserna till godo.

Argumenteringen är ohållbar. Ett orättvist skattesystem kan inte rätt-

färdigas av att en del av skatterna användes till sociala förmåner. Dessa kan och bör i stället förenas med en demokratiskt rättvis skattepolitik, där de rika och de stora inkomsttagarna i förhållande till sin bärkraft får vara med och betala dessa förmåner. Argumenteringen från finansministerns sida är så mycket mindre hållbar som kompensationen — såsom fallet är beträffande finansministerns förslag — inte alls är fullständig och inte heller medför att den indirekta beskattningen blir progressiv, vilket vi strax skall påvisa.

Om alltså redan det nuvarande skattesystemet inte är godtagbart ur demokratisk synpunkt, så gäller detta i ännu högre grad beträffande den allmänna omsättningsskatt, som finansministern nu föreslår. Den innebär enligt propositionen 4,2 % fördyring av praktiskt taget alla varor, däribland alla nödvändighetsvaror, och av många tjänster. I realiteten torde man få räkna med minst 5 % fördyring i detaljhandeln. Därtill kommer den höjda energiskatten med närmare 7 % förhöjning av bensinpriset, 5,6—9 % ökning av priset på eldningsolja alltefter kvalitet samt 5—6,5 % på kol och koks. Då allt detta läggs ovanpå de redan existerande höga punktskatterna innebär sålunda förslagen om omsättningsskatt och höjd energiskatt en väldig skärpning av den indirekta beskattningen, den mest orättvisa av existerande beskattningsformer.

Finansministern medger, att den indirekta skatten "bryter mot de värderingar om en rättvisare inkomstfördelning, som ligger bakom den direkta skattens progressivitet". Han säger det därför vara "angeläget att införa ett progressivt element i den indirekta beskattningen". Härmed avses höjningen av barnbidragen med 50 kronor om året, den höjning av folkpensionerna med 80 kronor för två äkta makar och 50 kronor för ensamstående pensionärer och år, som automatiskt väntas följa på grund av att folkpensionerna är indexreglerade, samt en förbättring av arbetslöshetsunderstöden. Vidare sänkningen av den direkta inkomstskatten upp till mellan 30 000 och 40 000 kronor i årsinkomst med ett sammanlagt årligt belopp på 225 miljoner kronor. För en inkomst på mellan 14 000 och 16 500 kronor skulle detta för två makar betyda en skatteminskning på 120 kronor årligen och för 16 500 till 23 500 kronors inkomst 140 kronor i skattelättnad.

Alla dessa förslag liksom den i sammanhanget uttalade avsikten att höja gift kvinnas förvärvsavdrag och att förbättra studiestipendierna är i och för sig utmärkta resultat av den opinion mot omsättningsskatten som redan kommit till uttryck och som finansministern på detta sätt söker blidka. Men om finansministern genom att kalla dessa åtgärder "progressiva element i den indirekta beskattningen" vill göra gällande att de skulle göra den indirekta beskattningen progressiv, har han för en sådan uppfattning inte ens täckning av de i regeringen närstående press publicerade beräkningarna, trots att dessa är tillrättalagda för att ställa omsättningsskat-

ten och den av finansministern föreslagna kompensationen i så gynnsam dager som möjligt.

En omsättningsskatt är till fördel för de stora inkomstagarna och till motsvarande nackdel för de små. Orsaken är att omsättningsskatten, även om man från densamma räknar den föreslagna kompensationen, i de flesta fall innebär ingen eller endast obetydlig progressivitet och i många fall blir direkt regressiv. Den bidrar sålunda till att minska totalskattens progression, d. v. s. den minskar skattetrycket relativt på de högre inkomsterna och ökar det på de lägre.

För att belysa detta skattetryck kan vi såsom exempel ta en familj med två barn och med en årsinkomst på 12 000 kronor. Sedan den direkta skatten på ca 2 400 kronor erlagts, återstår 9 600. Härifrån får man dra allra minst 1 600 kronor i redan nu existerande punktskatter och andra indirekta skatter. Återstår 8 000 kronor, med vilket belopp plus barnbidraget, 800 kronor, denna familj skall klara mat, hyra och alla andra utgifter under ett helt år för fyra personer under nuvarande höga och ständigt stigande kostnader. Enligt finansministerns tillrättalagda beräkning skulle nu denna familj ytterligare avkrävas ca 100 kronor i *nettoutgift* för omsättningsskatten. Dessutom får den inom kort räkna med en höjning av folkpensionsavgiften med ytterligare 1 %, alltså 120 kronor. Detta är en orimlig press på en redan förut låg inkomst. Och vi erinrar om att det enligt senaste officiella uppgifter (Statistisk årsbok 1958) finns omkring en halv miljon inkomstagare med 10 000—12 000 kronor i årsinkomst och över 400 000 med mellan 12 000 och 15 000 kronor. Därtill kommer de över 2,5 miljoner inkomstagarna med ännu lägre inkomster.

För folkpensionärerna beräknas omsättningsskatten komma att "kompenserats" med *ett* indextillägg, d. v. s. sammanlagt 80 kronor per år för två folkpensionerade makar och 50 kronor för ensamstående. Folkpensionen utgör för närvarande 3 920 kronor för två makar. Om man räknar med att 80 % av densamma används till skattebelagd konsumtion, måste ett folkpensionärspar alltså erlagga över 130 kronor i omsättningsskatt. Indextillägget ger alltså inte stort mer än halv kompensation och resultatet blir en nettoskatt på minst 50 kronor på folkpensionen. En sådan höjd beskattning av folkpensionärerna anser vi vara oförsvarlig.

Utöver omsättningsskatten föreslår finansministern, såsom vi redan nämnt, en höjning av bensinskatten med 5 öre per liter samt bl. a. en ökning av skatten på eldningsolja med 10 kronor per kubikmeter, på stenkol med 8 kronor och på koks med 9 kronor per ton. Det höjda bensinpriset skulle medföra ökade fraktsatser och som resultat höjda taxor och höjda varupriser på vilka sedan omsättningsskatten skulle beräknas. Här blir det alltså, såsom för övrigt på grund av redan nu existerande indirekta skatter,

vilka mot den statliga utredningens förslag alltigenom behålls, fråga om skatt på skatten.

I likhet med hyresgäströrelsens representanter vänder vi oss emot att finansministern, mitt i en period då hyrorna stiger så kraftigt att speciellt barnfamiljer av kostnadsskäl ofta måste avstå från en rimlig utrymmesstandard, ytterligare vill öka boendekostnaderna genom skärpt skatt på bränsle.

Regeringsförslaget innebär bl. a. att primärkommuner och landsting måste höja kommunalskatten eller i motsvarande grad avstå från angelägna åtgärder för att skaffa pengar till statskassan. Det handlar om utgifter på hundratals miljoner kronor, som därigenom lastas på kommunerna.

Av vad ovan anförts framgår att vi icke kan acceptera en omsättnings-skatt eller över huvud taget under nuvarande förhållanden någon form av höjd skattebelastning på de små och medelstora inkomstagarna, eftersom de redan nu är ytterst hårt pressade av skatter.

När det för statsmakterna gäller att eliminera den brist på närmare 900 miljoner, som beräknas uppstå i årets driftbudget, återstår flera möjligheter som kan utnyttjas. Man kan göra besparingar och öka beskattningen på stora inkomster och förmögenheter. I fråga om medelsbehovet på kapitalbudgeten för investeringar i varaktiga nyttigheter bör en rimlig avvägning av kostnaderna mellan olika generationer skattebetalare ske medelst lån.

De förslag, som framförts av den s. k. besparingskommittén, är för oss liksom för många av de remissinstanser, som uttalat sig om desamma, oantagbara. De avspeglar i stor utsträckning högerns förslag till besparingar, vilka genomförda skulle radera stora delar av den socialpolitik och resterna av den socialt betonade bostadspolitik, vilka ger den stora massan av små och medelstora inkomstagare ekonomiska fördelar och ett visst mått av social trygghet, som mer än väl uppväger ifrågavarande gruppers andel i skatterna för dessa förmåner.

Tillbakavisandet av besparingskommitténs förslag innebär sålunda även, att vi anser, att folkpensionerna från 1 juli 1960 bör höjas med de belopp — 700 kronor för ensam pensionär och 820 kronor för två pensionsberättigade makar — som alla partier var eniga om inför folkomröstningen i pensionsfrågan hösten 1957. Detta löfte till de nu levande folkpensionärerna måste hållas.

Vi vill i stället i överensstämmelse med en allt kraftigare opinion inom vårt folk än en gång understryka att stora besparingar i första hand kan och måste göras på militärbudgeten, som i år uppgår till omkring 3 250 000 000 kronor och som enligt överenskommelsen 1958 mellan regeringen och de borgerliga partierna under de närmaste åren automatiskt kan väntas stiga med innemot 200 000 000 kronor per år. Denna överens-

kommelse måste enligt vår uppfattning snarast revideras och kraftiga besparingar göras på försvarskostnaderna, inbegripet verksamma åtgärder mot det militära slöseriet. Riktlinjerna för en nedskärning av försvarskostnaderna utan att vårt lands trygghet försämras drogs upp i motioner från vårt håll vid vårriksdagen detta år. Om dessa förslag beaktats av riksdagsmajoriteten, hade budgetbristen nu varit i motsvarande grad mindre. I avvaktan på den signalerade besparingsutredningens förslag anser vi det fullt befogat, att innevarande höstriksdag beslutar ge de militära myndigheterna i uppdrag att under återstoden av innevarande budgetår inbespara åtminstone de 250 miljoner kronor, med vilka deras totalanslag överstiger 3 miljarder.

Utöver denna besparing föreslår vi följande skattehöjningar för att täcka budgetbristen:

1. Höjd förmögenhetsskatt

Enligt årets taxeringar uppgick de beskattningsbara förmögenheterna — alltså förmögenheter över 80 000 kronor — till 29 600 000 000 kronor. Den härav framräknade förmögenhetsskatten uppgår till 181,8 miljoner kronor. I förmögenhetsskatt uttas sålunda genomsnittligt endast 0,6 % av de beskattningsbara förmögenheterna. Vi erinrar i sammanhanget om att förmögenhetsbeskattningen mildrats och kvarlåtenskapsskatten helt slopats under 1950-talet.

På en beskattningsbar förmögenhet på 100 000 kronor utgår endast 100 kronor, d. v. s. en tiondels procent, i förmögenhetsskatt, på 150 000 kronors förmögenhet blir skatten 500 kronor (0,33 %), på 200 000 kronor 1 000 kronor (0,5 %), på 400 000 kronor 3 600 kronor (0,9 %), och på 1 miljon kronors förmögenhet uppgår skatten till 13 200 kronor, vilket gör 1,32 % i skatt.

Vi ställer förslaget, att skatten på förmögenheter höjs till *i genomsnitt* 2 %, varvid höjningen fördelas i en stigande skala efter förmögenheternas storlek. Denna skattesats måste betraktas som mycket rimlig men skulle ändå medföra en ökning i skatteinkomsterna på lågt räknat 405 000 000 kronor.

2. Bolagsskatten bör ej sänkas

Den sänkning av bolagsskatten från 50 till 40 % av den redovisade vinsten, som årets vårriksdag beslöt på regeringens förslag, har ännu inte trätt i kraft. Vi anser att detta beslut med hänsyn till det statsfinansiella läget bör ändras, så att bolagsskatten kvarstår vid nuvarande nivå.

Kommunisterna motsatte sig också det orättmätiga gynnande av bolagen, som skedde i och med att riksdagens vårsession i år beslöt att från 1960 till 1961 uppskjuta det fulla ikraftträdandet av de skärpta bestä-

melserna om lagervärdering. Genom detta beslut kan man beräkna att lagerreserver på ett sammanlagt värde av 600 å 700 miljoner kronor nästa år undandras beskattning. En korrigerig av värriksdagens beslut även i detta hänseende är fullt befogad.

I samband härmed bör påtalas, att bolagen också är privilegierade i förhållande till andra skattebetalare därigenom att de icke behöver betala någon som helst förmögenhetsskatt. De stora rikedomar, som samlats i bolagens ägo, är med andra ord helt skattefria i den mån de överskrider värdet av de aktier, som befinner sig i enskilda personers ägo. Det är lätt att påvisa att så är fallet liksom att stora aktieinnehav befinner sig i bolagens ägo och alltså undgår beskattning.

Att bolagen har stora dolda och obeskattade tillgångar framgår bl. a. av de ytterst låga värden på sitt innehav av jord, skog, fabriker och maskiner, som de laborerar med i sin bokföring. Som exempel kan nämnas Elektrolux, vars fabriker och maskiner i balansräkningen är upptagna till ett värde av 20,5 miljoner kronor men som är brandförsäkrade för 95 miljoner, Göta-verken med motsvarande tillgångar, bokförda för 61 miljoner men med ett brandförsäkringsvärde på 133 miljoner. Ännu större skillnader kan konstateras hos ett storbolag som SKF, som upptagit ett brandförsäkringsvärde på jord, skogar, fabriker och maskiner på 810 miljoner, samtidigt som deras bokföringsvärde redovisas till endast 99 miljoner. Dolda fonder av liknande storleksordning återfinnes hos andra storbolag, såsom ASEA, Svenska Cellulosa AB, Stora Kopparberg, Uddeholm m. fl. Metoden att på detta sätt skriva ned värdet av de fasta tillgångarna och inventarierna tillämpas som bekant allmänt av företagen. (Samtliga i detta stycke anförda siffror ur bolagens balansräkningar för år 1956.)

Enligt vår mening bör aktiebolagens samtliga tillgångar dras fram, taxeras och beskattas på samma sätt som sker med enskildas förmögenheter. Hur mycket detta skulle tillföra statskassan är givetvis utan närmare utredning omöjligt att närmare fastställa, men uppskattningsvis torde kunna sägas, att det rör sig om belopp på hundratals miljoner.

3. Skatt på kursstegringsvinst på aktier

Kursstegringsvinster på aktier tillfaller oftast den enskilde aktieägaren lika oförtjänta som markvärdestegringar tillkommer jord- och fastighetsägaren. De bör därför beskattas betydligt hårdare än andra inkomster. En särskild permanent beskattning av kursstegringsvinster bör genomföras.

Tillförlitliga beräkningar visar att enbart de s. k. stamaktierna på A:1-listan på fondbörsen i Stockholm genom kursstegringar sedan mars 1958 tillfört sina ägare ett förmögenhetstillskott på cirka 5 000 000 000 kronor. Och detta belopp har ökat genom fortsatta kursstegringar sedan ovan-

nämnda beräkningar gjordes. En motsvarande förmögenhetsökning har säkert skett för de icke börsnoterade aktierna.

Vi anser att i väntan på en utredning om permanent beskattning av aktievinsterna en engångsskatt bör påläggas de kursstegringsvinster, som ägt rum under de två senaste åren, som tillför statskassan omkring 500 miljoner kronor.

4. Indragning av oförtjänt markvärdestegring

Den del av förmögenheterna, som uppkommit genom oförtjänt markvärdestegring — d. v. s. utan att ägaren gjort motsvarande insatser — utgör ett särskilt problem, brännande framför allt i och omkring tätorterna. Opinionen har blivit allt starkare för att dessa värden skall indras till samhället. Det skulle inte bara tillföra samhället inkomster — i hög grad berättigade, eftersom markvärdestegringen oftast är ett resultat av åtgärder som vidtagits av samhället — utan också rycka undan grunden för den spekulation i markvärden, som leder till stigande byggnadskostnader och dito hyror. På sina håll i och omkring våra stora städer har denna spekulation lett till fullkomligt orimliga fastighetsvärden, som oförtjänt kommit enskilda till godo på hyresgästers och andras bekostnad.

Frågan har grundligt genomdiskuterats och senast behandlats av den statliga markvärdeutredningen, som framlade sitt betänkande 1957. Det är enligt vår mening högt på tiden att en effektiv lagstiftning om indragning av dessa vinster nu kommer till stånd.

Det är också enligt vår mening nödvändigt att äntligen på allvar vidta åtgärder mot skattefusket. Vi hänvisar i detta sammanhang till den motion om effektiva kontrollåtgärder som framlades från kommunistiskt håll vid årets vårriksdag. Storbolagen, de stora inkomsttagarna och förmögenhetsägarna undandrar årligen miljardbelopp från beskattning. En skärpt skattekontroll, inriktad framför allt på dessa grupper, skulle tillföra statskassan stora belopp.

Budgeten balanseras utan oms

Det alternativ till en omsättningsskatt, som vi härovan framlagt, ger alltså i besparing på militärbudgeten under senare hälften av budgetåret 1959/60 250 miljoner kronor, i höjd förmögenhetsskatt 405 miljoner kronor, i bibehållen bolagsskatt 250 miljoner kronor och i engångsskatt på kursstegringsvinster 500 miljoner kronor, sammanlagt 1 405 miljoner kronor.

Med detta belopp kan täckas löpande brist i driftbudgeten, 900 miljoner, kostnaderna för föreslagen omläggning av inkomstskatten täckes, höjda barnbidrag enligt regeringens förslag 90 miljoner, de av regeringen föreslagna lättnaderna i familjebeskattningen 40 miljoner, den av regeringen föreslagna vinst- och förlustutjämningen och avskrivningen av jordbruksinventarier 25 miljoner, ökade studiestipendier 10 miljoner kronor samt

slutligen för de föreslagna förbättringarna av arbetslöshetsförsäkringen 10 miljoner kronor. Sammanlagt 1 300 miljoner kronor.

Ovanstående inkomster är beräknade för ett helt budgetår, varför hela beloppet inte kan beräknas inflyta under den tid, som återstår till innevarande budgetårs utgång. Regeringen räknar med att genom sitt förslag innevarande budgetår få in mer än 500 miljoner kronor. Vårt förslag ger alltså mer, eftersom både besparingen på militärbudgeten och engångsskatten på kursstegringsvinster helt kan komma statskassan till godo redan detta budgetår. Av utgifterna kommer bl. a. den stora summan för folkpensionshöjningar inte att erfordras förrän efter 1 juli 1960.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi därför,

att riksdagen med avslag på regeringens proposition nr 162 beslutar att 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

11 §.

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt utgöra:
 när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor:
 åtta promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 80 000 kronor, dock lägst tio kronor;
 när den beskattningsbara förmögenheten överstiger
 100 000 men icke 150 000 kr.: 160 kr. för 100 000 och 20 $\frac{0}{100}$ av återstoden
 150 000 „ „ 200 000 kr.: 1 160 kr. för 150 000 och 30 $\frac{0}{100}$ av återstoden
 200 000 „ „ 400 000 kr.: 2 660 kr. för 200 000 och 40 $\frac{0}{100}$ av återstoden
 400 000 „ „ 1 000 000 kr.: 10 660 kr. för 400 000 och 50 $\frac{0}{100}$ av återstoden
 1 000 000 : 40 660 kr. för 1 000 000 och 70 $\frac{0}{100}$ av återstoden.

2 mom.

Stockholm den 6 november 1959

H. Hagberg

Knut Senander

Helmer Holmberg

Henning Nilsson

Gustav Johansson